

:: Polstoročie s architektúrou na akademickej pôde

Spomienky Jána Antala pri príležitosti 30. jubilea samostatnej Fakulty architektúry STU

:: Z histórie vzniku samostatnej Fakulty architektúry STU

30. výročie vzniku samostatnej Fakulty architektúry STU má svoje korene v 60-ročnej histórii *architektonickej školy* na Slovensku. Jej vznik v školskom roku 1946/47 nebol samozrejmosťou. Stalo sa tak až po desiatich rokoch od založenia Slovenskej vysokej školy technickej, keď na Odbore inžinierskeho staviteľstva SVŠT na základe nariadenia Zboru povereníkov č. 106 Zb. nar. SNR z 26.8.1946 bolo zriadené Oddelenie architektúry a pozemného staviteľstva, na ktorom sa začalo vyučovať v školskom roku 1946/47.

Tento dátum možno teda považovať za zrod architektonického školstva na Slovensku i keď do konštituovania vlastnej fakulty ubehlo ešte niekoľko rokov. Treba preto s úctou a vďakou spomínať na zakladateľa a nestora architektonického školstva na Slovensku profesora Emilla Belluša, ktorý ako dekan Odboru inžinierskeho staviteľstva v školskom roku 1944/45 a ďalších rokoch ako prednosta II. Ústavu pozemného staviteľstva zviedol úspešný boj za vznik a odborné profilovanie architektonickej školy. Vzhľadom na to, že na Slovensku v tomto období bol nedostatok inžinierov architektov na pomoc pozval odborne erudovaných českých architektov, ktorí postupne v školských rokoch 1946/47 až 1948/49 vyplňali medzery nielen v základných, ale i odborných profilujúcich disciplínach architektonického štúdia. Boli to prof. Ing. arch. Dr. techn. Alfred Piffel, prof. Ing. arch. Vladimír Karfík, prof. Ing. arch. Dr. techn. Karel Hannauer, prof. Ing. arch. Jan E. Koula, prof. Ing. arch. dr. techn. Emanuel Hruška, prof. Dr. Gabriel Čeněk, zo Slovenska prof. Ing. arch. Eugen Kramár, prof. Ing. arch. Vladimír Chrobák a ďalší. V čase zrodu architektonickej školy po boku prof. Belluša stál aj architekt Jozef Lacko, ktorého v roku 1941 po skončení štúdií architektúry na nemeckej technike (neskôr ČVUT) prof. Belluš prijal za asistenta na novozaložený Ústav pozemného staviteľstva SVŠT v Bratislave. Prvými študentmi novozaloženého Oddelenia architektúry a pozemného staviteľstva boli prevažne vysokoškooláci, ktorí študovali na Vysokom učení technickom v Brne, ktorí sa vrátili na Slovensko.

Je prirodzené, že pri takomto obsadení pedagogického zboru a štruktúre novoprijatých študentov študijný program bol analogický s programom českej architektonickej školy, ktorý sa postupne profiloval v podmienkach Slovenska. Za výrazný prínos v rozvoji a obohatení študijného programu treba uviesť, že jeho zakladatelia, najmä prof. Belluš, vstúpili na pôdu novozaloženej školy z bohatej tvorivej činnosti v praxi s rozhladom a jasnou koncepciou, vďaka ktorej sa fakulta v nasledujúcom desaťročí 50-tych rokov minulého storočia vyprofilovala na medzinárodne

uznávanú vzdelávaciu inštitúciu architektov. Konečne aj na domácej pôde tento úspech našiel uznanie, keď výnosom vtedajšieho Povereníctva školstva, vied a umení SNR č. 104744/50 – III/1 zo 16. septembra 1950 z oddelenia bola konštituovaná Fakulta architektúry a pozemného staviteľstva na SVŠT, ktorej prvým dekanom sa stal prof. Ing. arch. Dr. techn. Alfred Piffel.

Moje osobné spomienky na začiatok štúdia sa viažu na druhú polovicu 50-tych rokov, keď fakulta v plnom nasadení tvorivého potenciálu smerovala k dosiahnutiu zenitu pedagogických a tvorivých úspechov. Na pozadí týchto úspechov ešte stále doznieval temný duch komunisticky orientovanej študentokracie na začiatku 50-tych rokov, v dôsledku ktorej demokraticky orientovaní profesori, zakladatelia architektonickej školy museli z fakulty odísť, medzi nimi prof. Hannauer, prof. Kramár, prof. Piffel, dokonca aj prof. Belluš bol „kandidátom“ na vystaňovanie z Bratislavy v rámci tzv. „akcie B“, ale na šťastie k tomu nedošlo.

Onedlho však v takomto politickom ovzduší sa stalo, že Fakulta architektúry a pozemného staviteľstva bola 30. júna 1960 zrušená a od 1. júla 1960 zlúčená s Fakultami stavebného a ekonomického inžinierstva do novovytvorenej Stavebnej fakulty SVŠT, kde po 15-ročnom zápase o svoju existenciu medzinárodne uznávaná fakulta bola degradovaná na tzv. „študijný smer“ architektúra a stavba miest, v ktorom prvé dva ročníky boli spoločné pre všetky špecializácie Stavebnej fakulty. V študijnom pláne 1. ročníka bola zaradená výrobná prax v rozsahu až 14 týždňov.

Základná odborná výchova k profilovaniu vlastného odboru sa začala až v letnom semestri 3. ročníka, teda až v polovici 6-ročného štúdia, pričom sa nedosiahla základná črta architektonického štúdia overená a osvedčená na FAPS v 50-tych rokoch. Pretrvávala disproporcía a izolovanosť vo výučbe predmetov teoretického základu, technických a odborných disciplín od disciplín architektonických, čo sa nepriaznivo odrážalo v slabších schopnostiach absolventov syntetizovať vedomosti a znalosti nadobudnuté v jednotlivých predmetoch do komplexného riešenia projektu architektúry a urbanizmu v rámci ateliérovej tvorby.

Tieto skutočnosti, ktoré sa nepriaznivo prejavovali nielen vo výučbe, ale aj v spoločenskej architektonickej praxi boli podnetom pre ďalší zápas vlastnej identity architektonickej školy. Tento zápas opäť nebol ľahký, pretože prebiehal navyiac v období tzv. „konsolidačného procesu“ v 70-tych rokoch počas okupácie sovietskej armády v bývalom Československu.

Podarilo sa ho doviezť do úspešného výsledku aj vďaka bývalému federálnemu a národných zväzov architektov, ktorý vyústil do návrhu na zriadenie samostatných Fakúlt architektúry na ČVUT v Prahe, VUT v Brne a SVŠT v Bratislave. V zmysle tohto návrhu bola s účinnosťou od 1. septembra 1976 na základe uznesenia vtedajšej vlády z 18. augusta 1976 – teda pred 30 rokmi zriadená samostatná Fakulta architektúry SVŠT.

Osobné spomienky na študentské a asistentské roky

Do 1. ročníka Fakulty architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT som sa zapísal v školskom roku 1954/1955 ako absolvent tisovskeho gymnázia. Dekanom fakulty vtedy bol prof. Ing. arch. Emanuel Hruška. V profesorskom zbore okrem zakladateľov architektonickej školy v tom čase už pôsobili aj ďalší významní architekti a inžinieri – doc. Škorupa, prof. Svetlík, doc. Harvančík, doc. Slabihoud a koncom päťdesiatych rokov na fakultu prišiel aj dovtedajší riaditeľ Stavoprojektu – prof. Lukačovič. Bol to tím vážených učiteľov, ale i špičkových odborníkov, uznávaných v spoločenskej praxi, ktorí sa navyše obklopili asistentmi – úspešnými absolventmi vlastnej učiteľskej „dielne“. Medzi nimi počas mojich študentských čias boli napríklad Vilhan, Milučký, Fašang, Medvecký, Rokošný, Červeň, Kodoň, Alexy, Bašo, Lichner, Majzlík, Bóna, Nahálka, Slameň, Kušnir a ďalší, z ktorých mnohí sa stali neskôr profesormi – pokračovateľmi svojich učiteľov, mnohí po odchode z fakulty významnými osobnosťami v spoločenskej praxi. Mal som teda šťastie študovať na fakulte, ktorá ani netušiac bola v poslednom šesťročnom cykle na vrchole svojej existencie.

Z bohatých spomienok tohto obdobia najviac dojemov vo mne zanechali roky strávené na poste vedeckej pomocnej sily, neskôr asistenta na vtedajšej Katedre architektonickej tvorby u prof. Lacka. Katedra architektonickej tvorby, ktorú prof. Belluš v 50-tych rokoch viedol, bola miestom pôsobenia významných osobností – okrem neho aj prof. Karfík, prof. Lacka, prof. Koula a doc. Kedra. Každá „katedrovka“ bola pre nás, mladých asistentov, štátnicou, ale i spoločenskou udalosťou, najmä na pôde Smolenického zámku, či kaštiela v Moravanoch, kde sme sa pri rôznych spoločenských i pracovných príležitostiach stretávali.

Mal som šťastie, že už ako študent som mal možnosť nazrieť do „kuchyne“ významných učiteľov a tvorcov architektúry. Stalo sa tak po prvom ateliéri z obytných budov v 3. ročníku – po tom, čo prof. Lacko objavil moje grafické ambície a prijal ma za vedeckú pomocnú silu. Pracoval som na príprave skrípt z obytných budov graficky spracovaných perokresbou – filigránskym dámskym perkom. Skríptá vyšli v roku 1960, boli orientované na svetové trendy funkcionalistickej architektúry, ktoré vtedy v oblasti bývania prezentovala napríklad svetová výstava INTERBAU v Berlíne, nové satelity Londýna, Štokholmu, či Paríža, ktoré boli hojne publikované v tom čase nám nedostupných zahraničných architektonických časopisoch. Prof. Lacko sa aj takýmto spôsobom snažil nás zasväcovať do tajov tvorivého sveta – metodicky do tvorivej činnosti, premietnutej do celého systému tvorby. Ako vedecká pomocná sila som u neho v rámci ŠVOČ pracoval na téme „variabilný byt“, ktorá sa stala odrazovým mostíkom pre moju vedeckovýskumnú činnosť, dokonca aj pre habilitáciu v rokoch, keď už nebol na fakulte.

Uvítal som preto, keď si ma po ukončení štúdia v roku 1960 vybral za svojho asistenta. V tom čase v jeho tíme boli už asistenti Laco Kušnir a Ivan Slameň, o rok neskôr prišla Blažka Havránková a v roku 1967 sa medzi nás zaradil Cyril

Rovňák. Okrem pedagogickej činnosti nám Pepo, ako sme ho v našom tíme volali, nedal zaháľať. Robili sme súťaž za súťažou s úspešnými výsledkami. Publikovali sme aj skríptá *Abstrakcia, kreslenie architektonického priestoru*, ktoré vyšli v 4 knižných vydaniach ako vysokoškolská príručka. Kniha bola publikovaná aj v srbochorvátčine v Záhrebe a v ruskom vydaní v Kyjeve.

S obdivom a s vďakou spomínam na toto obdobie – na svojho učiteľa, prof. Lacko nebol len vynikajúci učiteľ, významný architekt, ale predovšetkým dobrý a šlachetný človek. Škoda len, že na katedre sa našiel judáš, ktorý pošliapal jeho šlachetnosť, a počas okupácie bývalého Československa v roku 1968 prof. Lacka a celý náš tím obvinil z tzv. oportunistu v dôsledku čoho sme sa v rámci tzv. konsolidácie ocitli na čiernej listine fakulty. Prof. Lacko túto neúnosnú situáciu riešil odchodom zo školy do praxe, kde spolu so Slameňom a Rovňákom založil vlastný ateliér v Projektovej organizácii spoločenských stavieb, ktorý sa neskôr včlenil do ŠPTU. Ja som zostal v skupine asistentov, ktorí naďalej odolávali politickým tlakom aj napriek tomu, že sme na fakulte boli všestranne hendikepovaní. V roku 1973 som odovzdal kandidátsku dizertačnú prácu, na obhajobu ktorej som z politických dôvodov čakal 3 roky. V dôsledku odchodu profesorov sme v neúmerne vysokých úväzkoch zabezpečovali vyučovací proces, ako radoví učitelia aj prednášky a vedenie ateliérovej tvorby. V roku 1971 za vedúceho katedry bol menovaný prof. Beisetzer, ktorý vystriedal dovtedajších konsolidátorov katedry – doc. Lauka, Klauča a Huntiera na ďalších 15 rokov.

Mal som to šťastie, že sa mi podarilo hendikep v učiteľskej kariére kompenzovať únikom do tvorivej architektonickej činnosti. Na jeseň v roku 1970 sa mi naskytla príležitosť prijať pozvanie, v tom čase odbornou verejnosťou, už uznávaného tímu kolegov z Katedry urbanizmu – Alexyho, Kavana a Trnkusa do medzinárodnej urbanisticko-architektonickej súťaže na Južné mesto Viedeň, v ktorej sme obsadili 2. miesto v silnej medzinárodnej konkurencii z vyše 300 súťažných návrhov. Tento úspešný začiatok na dlhé roky spečatil moju autorskú spoluprácu s týmto tímom na mnohých súťažiach, urbanisticko-architektonických štúdiách a projektoch, výsledkom čoho bolo aj udelenie Ceny Dušana Jurkoviča za územný plán obytnej zóny Trnava – Hlboká za rok 1973. Spolupráca v tomto tíme je jednou z najsvetlejších spomienok na doterajšie odborné aktivity počas môjho pôsobenia na fakulte.

Spomienky na pôsobenie v akademických funkciách samostatnej fakulty

Po pätnástich rokoch zápasu o sebaurčenie bola 1. septembra 1976 znovu zriadená tento raz samostatná Fakulta architektúry na SVŠT s dvoma študijnými odbormi – Architektúra, Urbanizmus a územné plánovanie. Vznikla tak príležitosť znova sa zamyslieť nad modelom obsahovej výučby architektov a formovať ho na vývojovo vyššej úrovni. Prvým dekanom novozriadenej fakulty sa stal prof. Ing. arch. Daniel Majzlík, CSc., ktorý na miesta prodekanov

pozval prof. Beisetzera a prof. Nahálku a na neobsadené tretie miesto o rok neskôr bol vymenovaný doc. Sokol. Na novej fakulte boli ustanovené len 4 katedry architektonického zamerania - Katedra architektonickej tvorby I - obytných a občianskych budov, ktorú viedol profesor Beisetzera, Katedra architektonickej tvorby II - priemyselných a poľnohospodárskych stavieb s vedúcim prof. Nahálkom, Katedra urbanizmu a územného plánovania, ktorú viedol prof. Šteis a Katedra teórie a dejín architektúry, kreslenia a modelovania, ktorej vedenie po vymenovaní prof. Majzlíka za dekana prevzal doc. Bašo. Konštrukčno-technické disciplíny naďalej zabezpečovala Stavebná fakulta podľa zabehutej zotrvačnosti predchádzajúceho obdobia, ktorá v plnej miere nerešpektovala rozdielnosť študijných programov a profilov absolventov novej fakulty. To bol jeden z dôvodov, že naďalej pretrvávali „vzťahové problémy“ so Stavebnou fakultou a navyše aj spoločenská prax právom kritizovala asymetrický model organizačnej štruktúry fakulty bez technicko-konštrukčných katedier, ktoré na niekdajšej FAPS-ke boli rovnocenne zastúpené. Aj napriek tomu však vytvorenie samostatnej fakulty znamenalo renesanciu nielen vo výchove architektov, ale i v celkovej atmosfére fakulty. K tomu prispelo aj rozhodnutie o prinavrátení pôvodnej budovy FAPS-ky na bývalom Gottwaldovom námestí - do tzv. Pavilónu teoretických ústavov, v ktorom vtedajšia fakulta sídlila od školského roku 1951/1952 a musela sa z nej vystahovať v roku 1971 do novostavby Stavebnej fakulty na Radlinského ulici. Toto rozhodnutie nielen symbolicky, ale i vedome - popravde deklarovalo svojbytnosť architektonickej školy, ktorá mala možnosť presťahovať sa do svojho „domova“ - budovy, ktorej autorom bol (a je) zakladateľ fakulty prof. Belluš, ktorá stále dýchala a dodnes dýcha svojským - „bellušovským géniom loci“.

Stahovanie však prebiehalo podobne ako sa odkladalo založenie architektonickej školy. Inštitúcie, ktoré sa tu v roku 1971 usídlili ťažko odchádzali. Profesor Majzlík, vtedajší dekan, musel vyvinúť veľké úsilie, aby sme v roku 1986 mohli 40. výročie vzniku pôvodnej architektonickej školy oslavovať v našej budove.

Vznik samostatnej fakulty sprevádzala obsahová prestavba štúdia na vysokých školách vyhlásená v rámci *Projektu ďalšieho rozvoja* čs. *výchovno-vzdelávacej sústavy*. Koncepcia prestavbového modelu vychádzala z požiadaviek na široký, adaptabilný profil absolventa, racionalizáciu a intenzifikáciu obsahu štúdia, v dôsledku čoho sa na fakultách architektúry skrátila dĺžka štúdia zo 6 na 5 rokov. V menšom časovom priestore bolo treba dosiahnuť novú kvalitu. Naskytla sa príležitosť opätovne nadviazať na metodiku výučby a tradície našej alma mater. V zložitých podmienkach tzv. konsolidačného procesu však takéto ambície boli vysoko náročné. Uvedomil som si to, keď ma dekan prof. Majzlík po habilitácii v šk. roku 1980/1981 ustanovil do funkcie prodekana pre pedagogickú činnosť. Nastúpil som na kolotoč, z ktorého sa nedalo vystúpiť. Racionalizácia totalitnej moci, proklamovaná obsahovou

prestavbou so skrátením štúdia na 5 rokov, so skromnými tradičnými prostriedkami výučby - duplex, tužka, rotring a pri nedostatku vyučovacích priestorov neúprosne zužovali možnosti aplikácie nových metód výučby. Celostátne na všetkých troch fakultách architektúry boli jednotne stanovené limity pre zostavenie nových učebných plánov, v rámci ktorých boli upresňované profily absolventov, stanovená dĺžka semestrov na 15 týždňov pri 30 hodinovej výmere týždennej výučby s maximálnym počtom piatich skúšok za semester, pri čom tabu boli predmety marxizmu-leninizmu a jeden deň vojenskej prípravy týždenne v prvých dvoch ročníkoch štúdia. V takýchto limitujúcich podmienkach sme museli stanoviť proporcie jednotlivých predmetov zaradených do systémových celkov. Z celkovej kapacity 10-semestrálneho štúdia, ktorá predstavovala celkom 300 hodín výučby na syntetizujúce predmety - ateliéry architektonickej a urbanistickej tvorby pripadla zhruba tretina, ostatné dve tretiny rozvrhových hodín boli približne rovnakou mierou rozdelené medzi 3 skupiny predmetov:

- :: spoločensko-vedných, teoreticko-estetických a výtvarných,
- :: odborných - architektonických (vývoj a dejiny architektúry, typológie, urbanistické štruktúry),
- :: technicko-konštrukčných a ekonomických disciplín.

Snažili sme sa odstrániť aspoň disproporcie, ktoré vznikli násilným prerušením kontinuity výučby v predchádzajúcom období po zrušení FAPS. Harmonogram päťročného štúdia bol rozvrhnutý tak, že obidva študijné odbory mali spoločný základ v prvých troch rokoch štúdia, posledné dva roky sa profilovali samostatne, pričom odbor Urbanizmus ako novovzniknutý zápasil s množstvom nových predmetov, na odbore Architektúra sa racionalizoval počet predmetov zrušením takých, ktoré mali minimálnu hodinovú výmeru a ich obsah mohol byť zahrnutý do príbuzných predmetov s ťažiskom na vytváranie systémových celkov. Zjednotila sa aj skupina predmetov aplikujúcich výpočtovú techniku s ťažiskom na zobrazovacie výpočtové metódy i keď treba uviesť, že táto problematika bola u nás v tom čase ešte len „v plienkach“ v porovnaní so západnými krajinami a zaznamenala výrazný vzostup až v porevolučných rokoch.

Určitý „odmäk“ v uvoľňovaní politického ovzdušia v 80-tych rokoch umožňoval aj rozvoj medzinárodných kontaktov architektonických škôl aspoň v rámci „východného bloku“. Fakulta v tom čase spolupracovala s architektonickými školami vo Weimare, Sofii, Minsku, s Lebedejovým inštitútom s MARCHI v Moskve, s Medzinárodným kongresom architektov - stálym sekretariátom IKAS v Hamburgu a ďalšími.

Bolo potešujúce, keď na oslavách 40. výročia fakulty v roku 1986 sme ich delegácie mohli privítať na pôde našej fakulty, či na exkurzii po družobných mestách, ktorá končila slávnostným prijatím trenčianskeho primátora v rytierskej sieni Trenčianskeho hradu. Spoločné učebné plány formulované v rámci obsahovej prestavby na všetkých troch fakultách dali podnety k prehĺbeniu vzájomných kontaktov medzi Prahou, Brnom a Bratislavou, čo sa

odzrkadlilo na spoločných pracovných komisiách, predmetových radách, stretnutiach katedier, kolégiách dekanov, vedeckých a oponentských radách, dokonca aj vo vydávaní celoštátnych učebníc. Ja sám som bol vedúcim autorského kolektívu pre vypracovanie celoštátnej učebnice *Obytné budovy*, ktorá vyšla vo vydavateľstve Alfa v slovensko-českej jazykovej mutácii, ktorá slúži dodnes ako základná študijná literatúra.

Množstvo nahromadených problémov, spočiatku aj súbežné zabezpečovanie dvoch modelov štúdia – pôvodného 6-ročného a prestavbového 5-ročného, vyvolávali zvýšené nároky na koordináciu a neustálu korekciu učebných plánov, množstvo pracovných porád, odborných seminárov, hodnotiacich správ. Často sa stalo, že obratom, za pár hodín, bolo potrebné vypracovať správu o prestavbe pre prorektorku prof. Bušovou, ktorá bola vo svojej funkcii zvlášť dôsledná. Boli to rušné prodekanové chvíle, pomerne rýchlo ubehlo 5-ročné funkčné obdobie, v zápale, či v zápase o novú tvár architektonickej školy i napriek tomu, že tento entuziazmus sa odohrával v prísnom kádrovom režime. Fakultu naďalej sprevádzal určitý hendikep, tentoraz najmenšej fakulty SVŠT, ktorá musela vo zväzku veľkých fakúlt bojovať o každý kus pôdy. Súčasne sa s nami „viezla“ kontinuálna niť určitej politickej nedôvery zakotvená v 60-tych rokoch. Každá mimoriadna aktivita, či, nedajbože, výstrelok bol pod drobnohľadom vrchnosti. Vnímal som to, najmä, vo funkcii dekana v druhej polovici 80-tych rokov, napr. keď na pôde fakulty vo vstupnom vestibule som umožnil usporiadať dve výstavy - *Americká architektúra* a *Americký domov*. Nasledovala „dútká“ od prorektora, rektor sa zdržal kárneho opatrenia, pretože na otvorení výstavy *Americká architektúra* bol prítomný. V tom čase, našťastie, už vial vánok gorbačovskej perestrojky. Rektor, prof. Blažej, bol náchylný pripustiť aj návrat k vytvoreniu FAPS-ky, keď na naše návrhy odpovedal – „len sa vy dvaja „fešáci“ sami dohodnite“ - myslel tým dekana Stavebnej fakulty a mňa. Avšak nedohodli sme sa. Naša fakulta bola chudobným partnerom vtedy rozkvitajúcemu sa PS odboru. Naše pokusy k návratu spoločnej výchovy dvoch partnerských odborov na jednej fakulte vtedy nevyšli úspešne, hoci by to bola v tom čase aj prax uvítala. Podarilo sa nám založiť aspoň katedru, ktorá v duchu požiadaviek našich učebných plánov začala gestorovať aspoň výučbu technicko-konštrukčných disciplín, pretože spočiatku nemohla byť plne obsadená odbornými kádrami. Aby nebola na SVŠT duplicitná, dostala názov Katedra architektonického projektovania a designu. Jej vedenie prevzal prof. Lýsek, učiteľ overený praxou s významnými realizáciami. Moju snahu o obnovenie ducha našej alma mater (FAPS-ky), aj napriek pretrvávajúcej totalitnej atmosfére, podporila aj možnosť kádrových zmien na postoch dovtedajších vedúcich katedier, keď som na ich miesta k 1. septembru 1986 ustanovil niekdajších študentov zakladateľov našej alma mater, ktorí medzi časom habilitovali, stali sa významnými učiteľmi a uznávanými odborníkmi v praxi, ktorí dovtedajší život obetovali škole a vyše 30 rokov čakali na príležitosť uplatniť svoje schopnosti na akademickom poste. Boli to profesori Tibor Alexy, Jano Bóna

a Miki Bašo, dokonca aj niekdajší študent a asistent prof. Belluša - doc. Huntier, nad ktorého postojmi zo 70-tych rokov som sa kompromisne povzniesol v snahe obnoviť kontinuitu v 50-tych rokoch vyprofilovanej fakulty v nových podmienkach. Škoda len, že doba na uplatnenie pozitívnych zmien vo vedení katedier a v koncepcii nových učebných plánov bola príliš krátka, aby sa prakticky prejavila. Prišiel však obrodzujúci november 1989. Ako dekan som celé dni, večery, ba dokonca aj noci strávil so študentmi v revolučnej atmosfére našej auly s aktívnou podporou ich aktivít nielen osobnou účasťou, ale i v poskytovaní dostupných propagačných prostriedkov počas celého pohotovostného štrajku študentského hnutia VPN na pôde fakulty. Moje aktivity boli pozitívne hodnotené aj na celofakultnom mítingu akademickej obce konanom v polovici decembra 1989, v závere ktorého mi bola vyslovená dôvera väčšinou hlasov zúčastnených učiteľov, zamestnancov a študentov fakulty. Na základe takto vyslovenej dôvery ma vtedajší prvý porevolučný minister školstva Ladislav Kováč vymenoval za dekana na ďalšie funkčné obdobie.

Na novovyhlásenej akademickej pôde sa však naďalej konalo množstvo mítingov, na ktorých sa vystriedal aj celý rad popredných predstaviteľov VPN, mnohých aj z radov obce architektov, ktorí v zápase o budúci model „autonómnej“ architektonickej školy často v neprehľadnej situácii, bez dôkladnej analýzy a poznania problematiky zvonka porušovali proklamovanú nedotknuteľnosť akademickej pôdy. Ja osobne som nebol zástancom živelných rozhodnutí. Uprednostňoval som najprv dôkladnú analýzu, preto som nepripúšťal unáhlené rozpustenie fakulty ako sa to udialo na niektorých vtedajších umeleckých školách. Vážil som si väčšinu učiteľov a zamestnancov, z ktorých mnohí celý svoj produktívny život zasvätili fakulte a tých, ktorí tak nerobili, študentské hnutie odsúdilo nielen symbolicky, ale aj de facto postavením kufru vo vestibule s požiadavkou na následný odchod z fakulty. Študentské fórum ovplyvnené a iniciované vonkajšou podporou takéto stanovisko dekana neprijalo a svoje rozhodnutie o vyslovenej dôvere zmenilo, hoci učiteľská a zamestnanecká časť akademického fóra opätovným hlasovaním dôveru dekanovi potvrdila. Po mesačnom pôsobení vo funkcii dekana som dostal na vedomie list ministra školstva, adresovaný vtedajšiemu rektorovi prof. Garajovi, v ktorom mu oznamuje, že „na základe informácie o vyslovení nedôvery súčasnému dekanovi architektúry SVŠT odvolávam prof. Ing. arch. Jána Antala, CSc. z funkcie dekana FA. Ďakujem prof. Antalovi za výkon funkcie dekana a najmä za výkon tejto neľahkej funkcie v období po 17. novembri.“

Následne na fakulte boli vypísané voľby na uvoľnené miesta dekana, na ktoré kandidovali: prof. Kramár a architekt Marcinka z praxe, z domácej pôdy doc. Špaček. Voľby vyhral doc. Špaček. V nasledujúcom akademickom roku 1990/1991 bola zavedená nová organizačná štruktúra fakulty, v dôsledku čoho boli logicky vypísané konkurzy na nové obsadenie učiteľských miest na 16-tich novovzniknutých katedrách a pracoviskách fakulty. Do konkurzu

mali možnosť prihlásiť sa, a boli by aj vítaní, architekti z praxe. Žiaľ, nestalo sa tak až na niekoľko výnimiek, ktoré sa stali prínosom nového rozvoja fakulty. Fakulta naďalej zostala vo zväzku SVŠT s opätovným návratom na 6-ročnú dĺžku štúdia.

Záverom mojich spomienok z príležitosti 30-ročného jubilea samostatnej Fakulty architektúry STU možno konštatovať, že historický vývoj architektonickej školy na Slovensku mal svoje špecifiká, ktoré charakterizujú štyri časovo rovnaké - 15 ročné etapy:

- :: 1. etapa – v akad. rokoch 1946/47 až 1959/60 prezentuje vznik a vyprofilovanie fakulty na medzinárodne uznávanú architektonickú vzdelávaciu inštitúciu,
- :: 2. etapa – v akad. rokoch 1960/61 až 1975/76 charakterizuje jej pád a zápas o prežitie v totalitných spoločenských podmienkach,
- :: 3. etapa – v akad. rokoch 1976/77 až 1989/90 predstavuje znovuzrodenie a zápas najmenej fakulty vo zväzku SVŠT o dosiahnutie novej kvality v snahe o nadviazanie kontinuity na model našej alma mater v prestavbových podmienkach,
- :: 4. etapa – v akad. rokoch 1989/90 až dodnes - obroda demokratických slobôd na akademickej pôde prezentovaná úsilím o začlenenie fakulty do zväzku architektonických škôl členských krajín EÚ, vznik a rozvoj nových študijných odborov s rovnocenným postavením fakulty v rámci STU.

prof. Ing. arch. Ján Antal, PhD.

:: Dekan pražskej FA ČVUT prof. Pechar blahoželá k 40. výročiu FA SVŠT.

:: Dekan FA SVŠT prof. J. Antal pri slávnostnom prejave.

:: Slávnostné zasadnutie vedeckej rady pri príležitosti 40. výročia FA SVŠT - pri prejave prof. Lebedev z Moskvy.

:: Prijatie zahraničných hostí z európskych architektonických škôl primátorom mesta Trenčín v rytierskej sieni Trenčianskeho hradu.

